

„Artes Humanae” – koncepcja czasopisma

• • •

„Artes Humanae” – the Concept of the Magazine

Humanistyka to wspólnota ludzi, którzy wierzą, iż dzięki czytaniu różnych książek można zmienić sposób, w jaki patrzymy na rzeczy. [...]

Czytamy nie po to, żeby poszerzyć naszą wiedzę, ale po to, by powiększyć siebie przez zwiększenie naszej wrażliwości i naszej wyobraźni.

Richard Rorty (2006: 135)

„Artes Humanae” to czasopismo, które powstało z potrzeby poszukiwania owej wspólnoty ludzi, którzy zajmują się tymi samymi problemami z punktu widzenia różnych dziedzin nauk humanistycznych i społecznych. Czytając różne książki, patrząc na to samo zjawisko w różny sposób, mogą dzielić się wiedzą i inspirować, by powiększyć siebie nawzajem.

„Artes Humanae” to czasopismo, które ma na celu konsolidację często rozproszonego środowiska humanistów badających ten sam problem, temat, nie wiedząc o sobie, zamykając się we własnej perspektywie i dziedzinie badawczej.

Świadomi zagrożeń płynących z interdyscyplinarności, proponujemy wielostronny i wieloaspektowy ogląd jednego tematu. Temu – w koncepcji czasopisma – będą poświęcone kolejne jego numery, począwszy od trzeciego. Jednocześnie nie namawiamy do porzucenia własnej dyscypliny, dziedziny czy metodologii. Zapraszamy jedynie do zaprezentowania wyników swoich badań na łamach „Artes Humanae”, które ma stanowić forum wymiany myśli badawczej, umożliwić lepszą komunikację naukową wokół jednego tematu, inspirować i zachęcać do inspiracji.

„Artes Humanae” to swego rodzaju „platforma” stanowiąca miejsce dyskusji na temat współczesnej humanistyki jako dyscypliny nauki oraz poszczególnych, proponowanych przez nas w kolejnych numerach, szczegółowych zagadnień

interdyscyplinarnych. Zachęcamy zatem do tego, by na łamach „Artes Humanae” autorzy reprezentujący różne środowiska humanistyczne i społeczne oraz różne perspektywy badawcze prowadzili owe narracje dwutorowo czy też dwukierunkowo. Chcielibyśmy w każdym numerze czasopisma tytułowe zagadnienie ukazać jako przedmiot badań humanistycznych (czas/narracje, Internet w badaniach humanistycznych) oraz uczynić przedmiotem ogólnej refleksji o humanistyce (czas humanistyki, narracje humanistyczne, humanistyka cyfrowa). Ta dwutorowość publikowanych na łamach „Artes Humanae” artykułów (której załączek prezentujemy w pierwszym numerze) ma prowadzić do odpowiedzi na pytanie „nie o to, czym nauki humanistyczne są, ale o to, czy mają jakąkolwiek misję do spełnienia” (Markowski 2011: 15).

W pierwszym numerze prezentujemy artykuły, które otrzymaliśmy w odpowiedzi na hasło „Humanistyka – perspektywy i problemy badawcze”. Teksty te traktujemy jako wskazówkę oraz odpowiedź na pytanie, jakie problemy badawcze stawiają sobie dziś humaniści. Numer pierwszy należy traktować jako pilotażowy, stanowiący rekonesans, wskazujący na wyzwania stojące przed współczesną humanistyką i przedstawicielami nauk humanistycznych, psychologicznych i społecznych. Artykuły, które prezentujemy w pierwszej kolejności (Izabelli Bukraby-Rylskiej oraz Jana Kajfosa), wpisują się w proponowane przez nas spojrzenie na współczesną humanistykę.

Tekst otwierający pierwszy numer „Artes Humanae” to głos w dyskusji nad kondycją polskiej humanistyki, do której na łamach czasopisma zapraszamy i zachęcamy. Izabella Bukraba-Rylska ukazała zagrożenia, przed którymi stoi współczesna humanistyka. Pochodzą z komercjalizacji, zaangażowania politycznego oraz administracyjnych i biurokratycznych procedur, o których Jan Kajfosz napisał, że są przykładem magicznego utożsamienia działalności naukowej z jej efektami, pochopnego utożsamiania sensu własnej działalności naukowej ze wskaźnikami biometrycznymi. Powinnością humanistyki natomiast, zdaniem Bukraby-Rylskiej, jest dążenie do wypracowania własnej, niezależnej narracji. Funkcjonujące współcześnie w nauce dyskursy humanistyczne związane z zimną lub gorącą percepcją tekstu Jan Kajfosz określił jako analityczne i syntetyczne. Oba typy percepcji i dyskursu są związane z czasem, jaki poświęcamy na lekturę tekstu, oraz z perswazją. Kontynuację problematyki czasu, którego organizacja wpływa nie tylko na sposoby percepcji i dyskursy, lecz także ma skutki kulturowe, społeczne i komunikacyjne, stanowi artykuł Ewy Kosowskiej. Autorka zwróciła uwagę na wpływ kultur monochronicznych i polichronicznych na konceptualizację czasu oraz na problemy wynikające z pośpiechu. Jednym z nich może być formalizacja (która współcześnie dotyka sferę nauki, o czym wspominają wszyscy przywołani powyżej autorzy), a to z kolei może

zachwiać tożsamością instytucji naukowych oraz jednostek. O konstruowaniu, kształtowaniu i renegocjowaniu tożsamości jednostkowej traktuje szkic Marty Wójcickiej. Tutaj czas także odrywa istotną rolę podczas wysyłania komunikatów płynących od JA, ON i ONI do jednostki, która je interioryzuje w całości lub w części, a to z kolei wpływa na przemiany tożsamości. Tożsamość jednostki powstaje bowiem w procesie komunikacji, w dialogu społecznym. Dialogowość, czyli otwarcie się na odbiorcę i na racje inne niż własne, dążenie do wymiany oraz wolność do głoszenia i obrony własnych racji są natomiast, zdaniem Jacka Warchali, warunkami perswazji, która stanowi temat kolejnego wystąpienia publikowanego w pierwszym numerze „Artes Humanae”. W tekście tym warto zwrócić uwagę na zarysowane przez Autora perspektywy włączenia retoryki do badań sztuk niewerbalnych.

Kolejne prezentowane w pierwszym numerze „Artes Humanae” artykuły stanowią głosy językoznawców. Wprowadzenie do analiz kultury popularnej, Internetu, języka popchrześcijaństwa, mediów i literatury stanowi tekst Bogdana Walczaka, który traktuje językoznawstwo jako przodującą pod względem metodologicznym dyscyplinę humanistyczną. Taka pozycja językoznawstwa wynika bezpośrednio, choć Autor o tym nie wspomniał, z praktyki i ustaleń tzw. szkoły tatrusko-moskiewskiej, która język traktowała jako wzór systemowości w kulturze, swego rodzaju matrycę, porządkującą inne zjawiska kultury i jako uniwersalny metajęzyk w stosunku do wszelkich innych dziedzin (Żyłko 2009: 109). Jeśli więc – zgodnie z teorią semiotyków rosyjskich – język naturalny stanowi prymarny system modelujący, to językoznawstwo jako dyscyplina zajmująca się tymże systemem może być traktowane jako prymarna dyscyplina modelująca nauki humanistyczne. Językoznawstwo przez badanie języka dociera zatem do kultury, to w języku bowiem – jak w soczewce – skupiają się problemy współczesnego świata, język również odzwierciedla rzeczywistość. Językoznawcy, sięgając więc po teksty kultury popularnej (powieści, piosenki, filmy), interpretując je z wykorzystaniem np. teorii metafory kognitywnej, onomastyki czy koncepcji językowego obrazu świata, diagnozują stan tej kultury. O językoznawczych zainteresowaniach kulturą popularną traktuje artykuł Artura Rejtera, natomiast o językoznawczym spojrzeniu na Internet jako na metamedium i logosferę pisała Małgorzata Kita, wskazując – za Bogusławem Skowronkiem – na potrzebę i zasadność badań inter- i transdyscyplinarnych, które obejmuje mediolingwistyka. Artykuł Doroty Zdunkiewicz-Jedynak stanowi właśnie przykład tekstu z pogranicza mediolingwistyki i badań kultury popularnej, przedmiotem analizy bowiem Autorka uczyniła współczesne, publikowane głównie w Internecie, nośniki treści religijnych, w tym głównie memy oraz przedmioty codziennego użytku, które mają pełnić funkcje ewangelizacyjne.

Analizę tekstów zamieszczonych w prasie brytyjskiej i irlandzkiej poświęconych finałom Mistrzostw Europy w piłce nożnej (Euro 212) pod kątem ich międzykulturowego oddziaływania zawiera artykuł Irminy Wawrzyczek i Zbigniewa Mazura. Stanowi on zarazem przykład łączenia badawczych perspektyw medioznawstwa oraz komunikacji międzykulturowej. Interdyscyplinarne studium lingwistyczne, ale na materiale literatury pięknej, stanowi także szkic Przemysław Łozowski i Izabeli Jarosz. Autorzy zaprezentowali metodologiczną zasadność i konieczność zastosowania analizy leksykalno-semantycznej, w której za podstawę przyjmuje się sposób, w jaki znaczenia kreuje dany (jednostkowy) użytkownik języka w faktycznych zdarzeniach mownych. Numer pierwszy czasopisma „Artes Humanae” zamyka tekst dotyczący trudności i perspektyw dydaktycznych i metodycznych współczesnej humanistyki autorstwa László Kálmán Nagya ukazujący losy oraz wizje rozwoju „rzadkich filologii”, czyli polonistyki węgierskiej i hungarystyki polskiej.

Pierwszy numer „Artes Humanae”, jak można zauważyć po przedstawionym powyżej, skrótowym omówieniu, wytycza drogę rozwoju czasopisma. Artykuły, które otrzymaliśmy w odpowiedzi na pytanie o problemy i perspektywy badawcze humanistyki, wskazały trzy kręgi zagadnień: 1) dotyczące zagrożeń i możliwości współczesnej humanistyki jako dyscypliny naukowej i akademickiej; 2) tematy aktualne badawczo, często o charakterze interdyscyplinarnym; 3) kwestie związane z dydaktyką uniwersytecką w obszarze nauk humanistycznych. Jednocześnie pilotażowy numer „Artes Humanae” pozwolił nam sprecyzować plany czasopisma na kolejne lata. Prezentujemy je z nadzieją, że Czytelnicy pierwszego numeru wezmą udział w tworzeniu kolejnych:

- Nr 2 (2017) – Interdyscyplinarność w naukach humanistycznych
- Nr 3 (2018) – Czas w humanistyce, czas humanistyki
- Nr 4 (2019) – Narracja, narratologia, narracje humanistyczne
- Nr 5 (2020) – Internet w badaniach humanistycznych, humanistyka cyfrowa

Redakcja składa podziękowania dr Beacie Jarosz – inicjatorce powołania „Artes Humanae” – za pracę włożoną przy rejestrowaniu czasopisma i na wstępnym, organizacyjnym etapie jego funkcjonowania.

Marta Wójcicka

Bibliografia

1. Michał Paweł Markowski, 2011, *Humanistyka: niedokończony projekt*, „Teksty Drugie”, nr 6, s. 13–28.
2. Richard Rorty, 2006, *Worlds or words apart? The consequences of pragmatism for literary studies. Interview by E. Ragg*, [in:] *Take care of freedom and truth will take care of itself. Interviews with Richard Rorty*, Eduardo Mendieta (ed.), Stanford: Stanford University Press; polski przekład: Richard Rorty, 2006, *Osobne światy czy osobne słowa? Konsekwencje pragmatyzmu dla badań literackich*, przeł. G. Jankowicz, [w:] *Teorie literatury XX wieku*, Anna Burzyńska, Michał Paweł Markowski (red.), Kraków: Znak.
3. Żyłko Bogusław, 2009, *Semiotyka kultury. Szkoła tartusko-moskiewska*, Gdańsk: słowo/obraz terytoria.

UMCS